

SXEDIO-B.48

18.7.1974: Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΖΟΖΕΦ ΣΙΣΚΟ ΦΘΑΝΕΙ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΝΑ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΠΟΥ ΞΕΣΠΑΣΕ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΕΧΕΙ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΠΟΥΛΕΝΤ ΕΤΖΕΒΙΤ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ. ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΦΕΥΓΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.

Ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας Μπουλέντ Ετζεβίτ έφθασε στο Λονδίνο στις **17** Ιουλίου **1974**, έχοντας ήδη υπογράψει την προηγουμένη στην Αγκυρα τη διαταγή για διενέργεια εισβολής στην Κύπρο.

Στη βρετανική πρωτεύουσα στόχος του ήταν να ενημερώσει τους βρετανούς για τις προθέσεις τους.

Ο Ετζεβίτ έφθασε στο Λονδίνο την ίδια ώρα που ο Πρόεδρος Μακάριος ετοιμαζόταν για να αναχωρήσει για τη Νέα Υόρκη για να μιλήσει στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ που θα συνερχόταν ύστερα από αίτηση της Κύπρου για να συζητήσει την κατάσταση που δημιουργήθηκε ύστερα από το πραξικόπημα της χούντας των Αθηνών.

Οι Αγγλοι είχαν πολλή δουλειά αυτή την ημέρα, η οποία αυξήθηκε ακόμα περισσότερο γιατί σαν έφυγε ο Πρόεδρος Μακάριος ένας άλλος διπλωμάτης ετοίμαζε τη βαλίτσα του για το Λονδίνο: Ο Αμερικανός Υφυπουργός Εξωτερικών Τζόζεφ Σίσκο, τον οποίο έστελλε ο Υπουργός Εξωτερικών Χένρι Κίσιγκερ σαν έκρινε ότι ήταν πια καιρός να επέμβει, όχι για να αποσοβήσει την κρίση στην Κύπρο και να υποστηρίξει τον ανατραπέντα Πρόεδρο Μακάριο ή τον Σαμψών αλλά για να αποτρέψει ενδεχόμενη ελληνοτουρκική σύρραξη που θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στη νοτιανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, με μια ενδεχόμενη εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο.

Ηδη τα σύννεφα του πολέμου πύκνωναν καθώς οι πληροφορίες από την Αγκυρα μιλούσαν για συγκεντρώσεις τουρκικών αποβατικών σκαφών και στρατού στις νοτιοανατολικές ακτές της Τουρκίας που απείχαν από την Κύπρο **74** χιλιομέτρα δηλαδή όσο

είναι η απόσταση μεταξύ Λευκωσίας- Λεμεσού.

Ο Σίσκο έφθασε στο Λονδίνο στις **18** Ιουλίου και συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό Χάρολντ Ουίλσον και τον τούρκο πρωθυπουργό Μπουλέντ Ετζεβίτ στην τουρκική πρεσβεία του Λονδίνου. Κύρια έγνοια του ήταν να αποφευχθεί η σύγκρουση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας- δυο χωρών του NATO. Στην Κύπρο βρίσκονταν ήδη **650** Έλληνες αξιωματικοί που επάνδρωναν την Εθνική Φρουρά, πέραν των χιλίων περίπου ανδρών της ΕΛΔΥΚ και μια ενδεχόμενη εισβολή της Τουρκίας θα σήμαινε ασφαλώς πόλεμο μεταξύ δύο συμμάχων που θα πολεμούσαν με τα ίδια όπλα που έπαιρναν από τις Ηνωμένες Πολιτείες και το NATO αλλά στο έδαφος μιας τρίτης χώρας.

Ο Σίσκο όπως διαπιστώνεται εκ των υστέρων, έβλεπε ότι η Τουρκία είχε κάποια δικαιώματα στην Κύπρο. Σε ομιλία του που έκαμε στο Σεπτέμβριο του **1976** σε Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτων για την εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών αναφέρθηκε και στο πως έβλεπαν οι Ηνωμένες Πολιτείες μια διευθέτηση του Κυπριακού:

"Κατά τη γνώμη μου το Κυπριακό πρέπει να λυθεί στη βάση ότι η Τουρκία θα έχει **25-30%** του εδάφους της νήσου, το κυπριακό σύνταγμα θα κατοχυρώνει εξίσου τα δικαιώματα των δυο κοινοτήτων ή ελευθεροεπικοινωνία θα αποκατασταθεί και τέλος θα λυθεί το ζήτημα των προσφύγων".

Οι μεσολάβηση του Σίσκο δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα. Ανέλαβε, ωστόσο, να μεταφέρει στην Αθήνα τις προτάσεις -όρους της Τουρκίας που πρόβλεπαν: Να γίνει αποδεκτή η παρουσία τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο για εξασφάλιση της τουρκικής κοινότητας, να φύγει ο Σαμψών, να αποσυρθούν οι Έλληνες αξιωματικοί, να αναγνωριστεί μια περιοχή με έξοδο προς τη θάλασσα για τους τουρκοκύπριους, και να δημιουργηθεί κάποιος μηχανισμός που να ελέγχει την είσοδο και έξοδο από το νησί.

Παρά τους όρους του αυτούς ο Ετζεβίτ έφυγε από το Λονδίνο αποφασισμένος να προχωρήσει στα σχέδια

του για εισβολή στην Κύπρο. Κατά την αναχώρηση του κατηγορήσε και πάλι την Ελλάδα ότι συνέχιζε να στέλλει στρατιωτικές ενισχύσεις στην Κύπρο διά θαλάσσης και αέρος.

Σαν ρωτήθηκε πως βλέπει τη κατάσταση απάντησε:

"Πολύ κρίσιμη".

Επιστρέφοντας στην Τουρκία βρήκε μια εκρηκτική ατμόσφαιρα, αλλά πολύ ικανοποιητική για τα σχέδια του. Σ' αυτήν την κατάσταση είχε συμβάλει και ο ίδιος μια και πριν αποχωρήσει από το Λονδίνο, μετά τις συνομιλίες του με τους βρετανούς και τον Σίσκο, είχε δώσει το πράσινο φως στους στρατιωτικούς για να προχωρήσουν στις τελικές διευθετήσεις για έναρξη της εισβολής στην Κύπρο.

Όπως μετέδωσε ο ανταποκριτής του Μπι- Μπι- Σι από την Αγκυρα "στην Τουρκία επικρατούσε εθνική ενότητα και ο τουρκικός λαός ήταν ενωμένος" για τον τρόπο αντιμετώπισης της κατάστασης που δημιουργήθηκε στο κυπριακό.

Επίσης κατά τον ίδιο ανταποκριτή η τουρκική Κυβέρνηση και ο Ετζεβίτ ιδιαίτερα αισθάνονταν σίγουροι ότι θα εξασφάλιζαν την υποστήριξη της τουρκικής Βουλής για οποιαδήποτε μέτρα θα ήθελαν να πάρουν περιλαμβανομένης και εισβολής.

Σε λίγες ώρες έφευγε από το Λονδίνο και ο Τζόζεφ Σίσκο με πρώτο σταθμό την Αθήνα όπου μετέφερε τους όρους του Ετζεβίτ που σύμφωνα με τον Λώρενς Στερν (Λάθος Αλογο) ήταν αναλυτικότερα:

ΠΡΩΤΟ: Να αποχωρήσουν οι Έλληνες αξιωματικοί.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Να υπογραφεί συμφωνία για τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού κράτους που θα αποτελείτο από τις δυο κοινότητες.

ΤΡΙΤΟ: Να υπογραφεί συμφωνία για τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού κράτους που θα αποτελείτο από τις δυο κοινότητες.

ΤΕΤΑΡΤΟ: Την εξασφάλιση μονίμου εξόδου προς τη θάλασσα στις τουρκικές δυνάμεις στην περιοχή της Κερύνειας.

ΠΕΜΠΤΟ: Επάνοδος του Μακαρίου στην εξουσία (η θέση αυτή αναιρέθηκε αργότερα).

ΕΚΤΟ: Λήψη μέτρων εκ μέρους του ΟΗΕ ώστε να αποφευχθεί διακίνηση όπλων στην Κύπρο.

Κατά τις επαφές του στην Αθήνα ο Σίσκο το μόνο που κατάφερε ήταν να εξασφαλίσει τη συγκατάθεση του στρατιωτικού καθεστώτος για αντικατάσταση των Ελλήνων αξιωματικών και όχι την απομάκρυνση τους. Απέληξε όμως τη χούντα ότι σε ενδεχόμενη σύγκρουση με την Τουρκία οι ΗΠΑ θα διέκοπταν κάθε βοήθεια προς αυτούς.

Το καθεστώς Ιωαννίδη διαβίβασε την απόφαση του και στις Βρυξέλλες όπου επικρατούσε συναγερμός μεταξύ των μελών του ΝΑΤΟ. Ο αντιπρόσωπος της Ελλάδας Αγγελος Χωραφάς σε δηλώσεις του επανέλαβε την ελληνική άποψη ότι η χώρα του δεν είναι υπεύθυνη για την κατάληψη της εξουσίας στην Κύπρο από τον στρατό και πρόσθεσε:

" Μολονότι η Ελλάδα αρνείται ότι οι αξιωματικοί της Εθνικής Φρουράς ανέτρεψαν την Κυβέρνηση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου εν τούτοις αποφάσισε να τους αντικαταστήσει, πράγμα που αποτελεί πρόσθετη απόδειξη προς όλους για τις φιλειρηνικές της διαθέσεις. Η αντικατάσταση των αξιωματικών θα αρχίσει τις προσεχείς λίγες μέρες".

Ο Χωραφάς ανακοίνωσε την απόφαση του στρατιωτικού καθεστώτος στο Συμβούλιο του ΝΑΤΟ το απόγευμα της Παρασκευής, 19 Ιουλίου 1974, κατά τη συνεδρία του, και ενώ ο Σίσκο μαζί με τον Αμερικανό υφυπουργό Αμυνας Ρόμπερτ Ελσγουορθ συναντάτο στην Αθήνα με τον πρωθυπουργό Αδαμάντιο Ανδρουτσόπουλο, τον υπουργό Εξωτερικών Κυπραίιο και τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων Στρατηγό Μπονάνο.

Η απάντηση της Τουρκίας δόθηκε αμέσως στο ΝΑΤΟ πριν ακόμα τη μεταφέρει ο Σίσκο στον Μπουλέντ Ετζεβίτ στην Άγκυρα.

Ο αντιπρόσωπος της Τουρκίας στο ΝΑΤΟ δήλωσε:

"Η Τουρκία πιστεύει ότι αυτός είναι ένας ελιγμός της Ελλάδας. Μόνο η πλήρης απομάκρυνση των Ελλήνων αξιωματικών θα αποτρέψει την κρίση και όχι

μια απλή αλλαγή προσώπων".

Στην Αγκυρα ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Μπουλέντι Ετζεβίτ περιμένοντας και την επίσημη απάντηση του Σίσκο δήλωνε στους δημοσιογράφους ότι μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν υπήρχε καμιά αλλαγή στην κατάσταση. Σε άλλη ερώτηση ανέφερε:

" Η τουρκική Κυβέρνηση εργάζεται εντατικά σε μια προσπάθεια να επιτύχει λύση μέσω της διπλωματικής οδού. Αν αυτή αποτύχει, θα εξαρτηθεί τι μέλλει γενέσθαι".

Οι προσπάθειες για αποσόβηση της κρίσης εντάθηκαν ακόμα περισσότερο το απόγευμα της Παρασκευής **19 Ιουλίου 1974** με την ενεργότερη ανάμιξη του Κίσιγκερ, που ωστόσο, περιορίστηκε σε συμβουλές και εκκλήσεις σε μια προσπάθεια να εξασφαλίσει προφανώς κάποιο άλλοθι, για ό,τι θα ακολουθούσε.

Στην Ουάσιγκτων εκπρόσωπος του Στέητ Ντηπάρμεντ, δηλαδή του Κίσιγκερ, απαντώντας σε ερωτήσεις για τις κινήσεις του τουρκικού στόλου δήλωσε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιτίθενται σε οποιαδήποτε στρατιωτική επέμβαση. Επεξήγησε επίσης ότι η Αμερική προσπαθούσε να αποφύγει ελληνοτουρκική σύρραξη και ότι η αποστολή του Σίσκο συνίστατο στην προσπάθεια εξεύρεσης λύσης αποδεκτής από όλους.

Φθάνοντας στην Αγκυρα το βράδυ της Παρασκευής ο Σίσκο συνάντησε μια πολεμική ατμόφαιρα και ένα Ετζεβίτ να αρνείται ακόμα και να δεχθεί να συζητήσει την πρόταση του ελληνικού καθεστώτος για αντικατάσταση των αξιωματικών της Εθνικής Φρουράς. Η αντικατάσταση τους που πρότεινε η χούντα δεν του άφηνε κανένα περιθώριο ελιγμών ούτε και στους τούρκους στρατηγούς που συνασπίστηκαν πίσω του και ζητούσαν την άμεση στρατιωτική επέμβαση στην Κύπρο τώρα που είχε δοθεί η χρυσή ευκαιρία.

Η συνάντηση ήταν δραματική και σύμφωνα με πληροφορίες που συγκέντρωσαν οι ελληνικές υπηρεσίες ύστερα από πολλά χρόνια (Ανταπόκριση του ανταποκριτή της εφημερίδας Ο ΑΓΩΝ Μίμη

Κωνσταντινίδη από την Αθήνα, ο οποίος εργαζόταν στην Υπηρεσία Τύπου της Ελλάδας στις **9.9.1979**), η συζήτηση μεταξύ Ετζεβίτ και Σίσκο έγινε σε μια πολύ τεταμένη ατμόσφαιρα με ένα Ετζεβίτ άκαμπτο και ανελαστικό αλλά αποφασισμένο να προχωρήσει στην εισβολή, έστω και μόνος του:

ΣΙΣΚΟ: Όπως γνωρίζετε έρχομαι από την Αθήνα όπου είχα μακρές συναντήσεις με τους έλληνες υπευθύνους σχετικά με το πραξικόπημα στην Κύπρο. Επιθυμώ να σας πληροφορήσω ότι αυτή τη στιγμή υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στις σκέψεις τους. Ειδικότερα είναι διατεθειμένοι να αλλάξουν τους αξιωματικούς που συμμετείχαν στο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου. Εξ άλλου με την πάροδο κάποιου χρόνου, όπως με διαβεβαίωσαν, είναι έτοιμοι να αλλάξουν τον Σαμψών τοποθετώντας κάποιον άλλο στη θέση του, πιο διαλλακτικό απ' αυτόν.

Ακόμα υπόσχονται εκλογές στην Κύπρο και το σημαντικότερο ότι δεν πρόκειται να επέλθει καμιά ζημιά σε βάρος των τουρκοκυπρίων. Ο Σαμψών ήδη έκανε δηλώσεις σχετικά μ' αυτό και ακόμα ότι σύντομα θ' αρχίσουν οι διακοινοτικές συνομιλίες.

ΕΤΣΕΒΙΤ: Πώς είναι δυνατό να δεχθούμε έτσι απλά την αλλαγή των αξιωματικών. Είμαι βέβαιος ότι απλώς στη θέση των πεθαμμένων θα τοποθετήσουν άλλους ζωντανούς.

ΣΙΣΚΟ: Σας πληροφορώ ότι πρόκειται να υπάρξει αυτοσυγκράτηση. Η Ελλάδα είναι έτοιμη να ανοίξει πόλεμο εναντίον σας. Εξέρετε πολύ καλά τι σημαίνει αυτό. Δεν μπορούμε να δεχθούμε το γκρέμισμα του ΝΑΤΟ. Και τη δημιουργία μιας ακαταστασίας στην περιοχή.

ΕΤΣΕΒΙΤ: Εμείς δεν είμαστε διατεθειμένοι να κάνουμε πόλεμο με την Ελλάδα. Αλλά εφόσον δεχθούμε επίθεση θα απαντήσουμε.

ΣΙΣΚΟ: Ξεχνάτε φαίνεται την Σοβιετική απειλή. Εξέρετε ότι οι ΗΠΑ ανησυχούν πολύ για τα αποτελέσματά ενός πολέμου Ελλάδας-Τουρκίας.